

**Бабенко Т. В.,**

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

## ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНИХ МОВ

*У статті розглядається проблема формування естетичної культури студентів вищих навчальних закладів. Автор пропонує теоретичну модель формування естетичної культури особистості засобами іноземних мов.*

**Ключові слова:** естетична культура, теоретична модель формування естетичної культури особистості, твори мистецтва, іноземні мови.

*В статье рассматривается проблема формирования эстетической культуры студентов высших учебных заведений. Автор предлагает теоретическую модель формирования эстетической культуры личности средствами иностранных языков.*

**Ключевые слова:** эстетическая культура, теоретическая модель формирования эстетической культуры, произведения искусства, иностранные языки.

*The article is devoted to the problem of aesthetic culture of university students. The author presents a theoretical model which aims at aesthetic personality formation by introducing works of art into the ELT.*

**Key words:** aesthetic culture, theoretical model of aesthetic education, works of art, ELT.

В епоху глобалізації жодна країна не може залишитися осторонь всесвітніх проблем – екологічних, економічних і культурних. Україна бере участь у різноманітних світових та європейських проєктах, одним з яких є інтернаціоналізація освітніх процесів.

Українські студенти навчаються та проходять мовне стажування у багатьох країнах Заходу і Сходу. За цих обставин, формування естетичної культури особистості, процес “возделывания, облагораживания души” [4, с. 7] стає соціальним замовленням.

Завдяки своїй безпосередній спрямованості на формування й виховання гуманістичних якостей, естетичних почуттів, смаків, суджень, творчих здібностей, естетичне виховання заслуговує на увагу як авторів підручників, укладачів навчальних програм, так і викладачів вищих закладів освіти.

Як було нами попередньо визначено, “естетична культура особистості студента є спеціалізованою частиною культури суспільства, яка характеризується сукупністю особистісних ціннісних орієнтирів, що охоплюють усі сфери життя в їх взаємодії зі світом і відповідають найвищим здобуткам суспільства, в якому він живе, здатністю до ціннісного сприйняття дійсності та її перетворення за законами краси” [1, с. 106].

Під сукупністю ціннісних орієнтирів естетично вихованої особистості ми маємо на увазі систему сформованих інтересів і потреб, опосередкованих рівнем розвитку культури даної соціальної групи.

Анкетування, що було проведене у 2011 році в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, дозволило виявити коло естетичних потреб студентів і порівняти результати дослідження з тими, що були нами отримані у 2003 році в наслідок подібного опитування.

Отже, аналіз результатів анкетування показав зниження інтересу студентів до багатьох видів мистецтв. Якщо, наприклад, у 2003 році 77,8 % респондентів були зацікавлені образотворчим мистецтвом (живописом, скульптурою, архітектурою, декоративно-прикладним мистецтвом та фотографією), то у 2011 році інтерес до цього виду мистецтва впав до 57,1%. У 2003 році 40,9% студентів називали музику своїм улюбленим видом мистецтва, проте у 2011 році цей показник знизився до 21,4%. Значно зменшилася за цей період часу кількість любителів театру: з 35% до 19,6%.

Практично не змінилися ситуація щодо літератури: дуже низький відсоток, отриманий нами у 2003 році – 20,1% (у студентів-філологів) – знизився ще трохи – до 19,6%. (Респонденти зазначали не один вид мистецтва, тому загальна цифра не складає 100 %). Отримані дані свідчать про те, що відбувається падіння естетичних потреб студентів – важливої складової естетичної культури особистості.

Для того, щоб подолати ці негативні тенденції, можна запроваджувати все нові й нові спецкурси, тобто, йти екстенсивним шляхом, але реальнішим виходом із ситуації, що склалася, був би перегляд лише робочих навчальних програм. В основу планування й проведення занять з іноземної мови мають бути покладені принципи естетичного виховання: естетичної спрямованості, науковості, всебічності естетичного виховання, зв'язку теорії з практикою, професійної спрямованості, взаємозв'язку свідомості й емоційності, активності й самостійності, комплексності впливу мистецтв, систематичності і послідовності, урахування вікових особливостей, єдності естетичної освіти і виховання, наочності.

Структурними компонентами запропонованої теоретичної моделі формування естетичної культури особистості студентів засобами іноземних мов постають: цільовий, змістовий, стимуляційно-мотиваційний, операційно-діяльнісний, контрольно-регулювальний та оцінно-результативний [3, с.188].

Цільовий компонент обіймає три групи цілей: навчальні, розвиваючі та виховні, для досягнення яких можуть бути використані твори мистецтва. “Мистецтво є поліфункціональним, отже, його можна розглядати скрізь різноманітні функції: пізнавальні, виховні, ідеологічні, соціально-психологічні” [2, с. 44]. Отже, процес формування інтеркультурних навичок і вмінь проходитьиме ефективніше, якщо буде спиратися на образотворчі, літературні та музичні твори, які являються зразками світової культурної спадщини. Художні твори допоможуть в досягненні навчальних цілей (оволодінні знаннями, уміннями й навичками), розвиваючих цілей (особливо для розвитку інтелектуальної та емоційної сфер особистості) та виховних цілей (моральної й художньо-естетичної культури особистості).

Змістовий компонент теоретичної моделі формування естетичної культури особистості студентів відображає зміст навчання, завдяки якому реалізують завдання цільового компонента. Соціокультурні знання (лінгвістичний та нелінгвістичний складники) покладені в основу змістового компонента моделі. Гуманістична спрямованість, ретельний добір тематики розмовних тем, текстів для читання та аудіювання, допоміжних матеріалів надають естетичного забарвлення навчальним заняттям з іноземних мов.

Стимуляційно-мотиваційний, на відміну від попередніх компонентів, передбачає взаємодію викладача і студентів, адже створення позитивної мотивації пізнавальної діяльності має передувати кожній навчальній вправі. У педагогіці існує три групи мотивів. Перший з них – безпосередньо-спонукальний, оснований на емоційних проявах особистості (притаманний школярам молодших і середніх класів). Перспективно-спонукальні мотиви спрямовані на перспективу й характерні для старших школярів. Третя група – інтелектуально-спонукальні мотиви – ґрунтуються на бажанні оволодіти новими вміннями й навичками, підвищити рівень своїх знань, розширити кругозір. Мотиви останньої групи використовують у вищих навчальних закладах. Як показує досвід роботи, твори мистецтва, використані для мотивації виконання навчальних завдань, сприяють підвищенню активності студентів.

Операційно-діяльнісний компонент моделі вимагає розробленої системи вправ для поступового й послідовного засвоєння знань та оволодіння навичками мовленнєвої діяльності; вмілого планування кожного заняття; добору реалістичних і вмотивованих видів навчальних завдань, текстів і наочності у відповідності з навчальною темою і цілями. Для виконання багатьох вправ можна задіяти твори мистецтва, що слугуватиме опануванню нового мовного матеріалу та розвитку мовленнєвих навичок в інтегрованому вигляді.

Контрольно-регулювальний компонент моделі формування естетичної культури особистості передбачає зворотній зв'язок, який здійснюється засобами анкетування, опитування, тестування та проведенням творчих письмових робіт. Наявність оцінно-результативного компоненту дозволяє визначити рівні сформованості навичок мовленнєвої діяльності та естетичної культури особистості.



Всі структурні компоненти моделі пов'язані між собою складовими цілісного педагогічного процесу з притаманними йому закономірностями, серед яких, спираючись на сучасну педагогічну теорію [3; 4], виділимо такі:

- закономірність зумовленості педагогічного процесу потребами суспільства й особистості (до яких належить й естетична культура), матеріально-технічними можливостями навчальних закладів, естетичними умовами протікання процесу навчання;

- закономірність естетичного розвитку особистості в педагогічному процесі;

- закономірність управління педагогічним процесом, яка полягає в здійсненні зворотного зв'язку між студентами та викладачем;

- закономірність стимулювання та мотивації навчально-виховної діяльності на заняттях з іноземних мов завдяки використанню допоміжних навчальних засобів естетичної спрямованості (естетичних об'єктів);

- закономірність єдності чуттєвого, логічного і практичного в педагогічному процесі, що проявляється у розвитку навичок мовленнєвої діяльності завдяки емоційно-чуттєвому сприйняттю мистецьких творів та логічній побудові навчальної діяльності;

- закономірність єдності завдання, змісту, організаційних форм, методів і результатів навчально-виховної діяльності, що полягає у доборі естетичних, за змістом, навчальних засобів, відповідних їм завдань, форм і видів діяльності для досягнення мети заняття;

- закономірність єдиного результату педагогічного процесу, який є наслідком взаємозв'язку всіх етапів процесу.

Теоретична модель формування естетичної культури особистості студентів засобами іноземних мов

Пропонована теоретична модель формування естетичної культури особистості студентів засобами іноземних мов відповідає принципам, цілям і завданням, на яких ґрунтуються програми з іноземних мов, та узгоджується з основними принципами гуманітаризації вищої освіти, які полягають у трансляції культурних зразків молодим поколінням, створенні цілісної картини знань з іноземної мови в органічному поєднанні з культурою її носіїв.

### **Література:**

1. Бабенко Т. В. Естетичний смак як складова частина естетичної культури особистості студентів вищих навчальних закладів// Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2005. – Вип. 22-23. – С. 106-108.

2. Галишнікова Е. М. Методологические основы генезиса эстетического воспитания.// Вестник Оренбургского государственного университета. – 2004. – № 1 – Оренбург. – С. 43-47.

3. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: Навчальний посібник. – 4-е вид., доп. – К.: ВАТ "Білоцерк. книжк. ф-ка", 2003. – 615 с.

4. Тен Ю. П. Культурология и межкультурная коммуникация: Учебник. – Ростов н/Д : Феникс. – 2007. – 328 с.

5. Фіцула М. М. Педагогіка. – Тернопіль: Навч. кн. – Богдан, 2002. – 190 с.